

*Днес, 15 май 2019 г., от 18.00 часа в хотел „Балкан” (пл. „Света неделя” 5), зала „Средец”, ще се състои премиерата на книгата **„Погубената България”** на проф. Вили Лилков и разследващия журналист Христо Христов, посветена на съдбата на стопанския, военния и интелектуален елит на България след Деветосептемврийския преврат през 1944 г., с който БКП влиза във властта. Часове преди премиерата двамата автори разказват за новото си изследване в специално интервю пред*

Faktor.bg

, което

desebg.

com

препечатва.

- Г-н Лилков, г-н Христов, днес ще представите продължението на „Бивши хора” – „Погубената България”, защо акцентирате на това заглавие, което е антипод на 45-годишната пропаганда, че социализмът е възродил страната?

Вили Лилков: Насилствената болшевизация и началото на социалистическото строителство в България след 9 септември 1944 г. са неизбежно свързани с ликвидирането на стария политически, икономически и обществен елит и разрушаване на ценностната система на българското общество, изградено седем десетилетия след Освобождението. По това време то носи в себе си в голяма степен европейски ценности, съчетани с тези на българите-възрожденци. Всичко това е унищожено за кратко време от комунистите и техните съюзници, за да се постави началото на новото комунистическо летоброене. Една България е погубена и на нейно място се изгражда в продължение на 45 години друга България, с нови обществени отношения и свършено нов, в ценностно отношение, социалистически човек. Част от стария елит е ликвидиран физически или захвърлен на дъното на обществото, а на негово място се настаняват, напълно незаслужено, хора от най-ниските обществени слоеве преди „Девети“. А

относно твърдението, че социализмът е възродил страната, не е лошо да припомним, че за 45 години управление на БКП държавата ни фалира три пъти, което всъщност не е възраждане на страната, а фалит на една идеология и на нейната практика.

- Какъв е бил механизмът и компромисът за оцеляване на почтените и предприемчиви българи в онези мрачни години?

Христо Христов: Онези, които са оцелели при „революционния терор” на комунистите в първите месеци след 9 септември 1944 г. и началото на политическото правосъдие с т. нар. народен съд, ги чакат концлагерите и национализацията през 1947 г. Колкото и да се опитваме да си представим този ужас – не можем да си представим как тези истински българи са водили буквално борба за физическото си оцеляване. След смъртта на Сталин през 1953 г. и закриването на най-големия лагер за политически противници на БКП „Белене” оцелелите са „поети” от „грижите” на Държавна сигурност. Наречените от режима „бивши хора” не са имали голям избор с препитанието – работили са най-тежката, най-мизерната и най-ниско платена работа, само и само да осигурят съществуване на семействата си. Въпреки това неколkokратно са уволнявани и изселвани. Въпреки че са поставени на най-ниското стъпало в обществото и да нямат влияние върху него, така както когато са били свободни преди 9 септември 1944 г. ДС ги наблюдава, както тях, така и техните деца. Това е общата картина. Някои от „бившите хора” си отиват твърде рано след като излизат от затворите и лагерите, защото здравето им е съсипано. Питате за компромиси. Сред стотиците съдби, които сме разгледали в книгата „Погубената България”, няма такива българи, които да са правили компромиси. Но мога да кажа, че в проучването на досиетата на конкретни хора, разкрити като сътрудници на комунистическите служби от Комисията по досиетата, съм чел за такива компромиси. Те минават пред сътрудничество с репресивния апарат на БКП. В някои от тях лицето, направило компромис да има по-хубава работа, да получи жителство, да влезе в университет, е предавало своите приятели, близки, дори родители. Но ще повторя, че ние не разглеждаме такива случаи в книгата.

- Как са се отстоявали общочовешки ценности в мрака на комунистическата държава-концлагер?

Христо Христов: Със запазването на своето достойнство, чест и човешки образ въпреки жестоките репресии и смачкването им. В изключително тежки моменти те са успели да съхранят тези качества, това е героизъм, да не предадеш човешкото в себе си, въпреки стремежа на режима да те доведе до оскотяване. В книгата има много образци на поведение, които според мен, са българските герои от най-новата ни история. Надявам се, че един ден обществото ни ще ги преоткрие и тези истински, а не „бивши хора” ще бъдат пример на по-младите поколения.

- Изследвате действието на репресивния апарат на БКП и саморазправата му с елита в 14 български града, разкажете някоя по-впечатляваща история?

Вили Лилков: Всяка история е лична и строго специфична, но най-впечатляваща е последователността, с която БКП и Държавна сигурност са работили четири десетилетия целенасочено срещу този елит и неговото потомство. Целта е била не само елитът да бъде ликвидиран или отстранен от активна роля в обществено-политическия живот, но и да бъде заличен и споменът за него. В допълнение към това и към поколенията на тези хора ДС и БКП са изключително бдителни и успех в кариерата или в живота въобще, са допускани само при тяхното пълно приобщаване към социалистическата действителност, сключване на договор за сътрудничество с ДС или в редки случаи - случайно.

В книгата са описани много лични истории, има и десетки свидетелства на оцелели жертви или на техните наследници. Много от тях могат да се развият в самостоятелни книги или да послужат като основа на сценарий на филми. Например такава е съдбата на една голяма група варненски архитекти и инженери, завършили с отличие Варненската мъжка гимназия „Фердинанд I“ и висшето си образование в европейски университети. Проектират и изграждат стотици частни домове и вили, обществени и индустриални постройки, банки и хотели във Варна и страната. Те са ротарианци, учредители и ръководители на Варненската техническа служба. Завършват Школа за запасни офицери, участват в Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война в състава на Осми приморски полк, носители са на отличия за храброст и граждански заслуги и за героизма си получават и високи офицерски звания. След 9 септември 1944 г. са обявени за бивши хора – врагове на народа, лишени са от правото да упражняват професията си, някои от тях са осъдени от народния съд или без съд и присъда са въдворени в концлагер или изселени, а в домовете им нахлуват хората на новата власт. По подобен начин се развива съдбата на габровските индустриалци; на голяма група пловдивски адвокати; на индустриалния и обществен елит на Русе, за

който Стефан Попов казва, че „градът живее на понтона на Европа“; на чифликчиите в Добруджа, изградили над 150 най-модерни за времето си земеделски стопанства; на някои от първите граждани на Велико Търново и Елена и т.н.

- По съветски модел ли се осъществяват репресиите, какъв е приносът на българските палачи?

Вили Лилков: Моделът на репресиите е заимстван изцяло от репресивните служби на СССР. Масовите убийства, изселванията, организацията на концлагерите, следствената дейност в Държавна сигурност, конкретните прийоми за физическо и психологическо въздействие върху жертвите са прекопирани „едно към едно“ оттам. Не трябва да забравяме, че следствената работа в ДС се е ръководила дълго време с пряко присъствие в НРБ от представители на КГБ, които налагат съветския опит, като метода „нажимай“, метода на непрекъснатото следствие, инквизициите, довеждането на жертвите до границата на живота и смъртта и обратното им връщане, което се повтаря до подписване на признания. Самият Тодор Живков заявява през 1976 г. на Националното съвещание по въпросите на Държавна сигурност: „ДС трябва да е като КГБ. Когато говорим за съветски опит, съобразен с нашите условия, трябва да имаме пред-вид, че в две области в НРБ – в БНА и в органите на ДС, няма и не може да има специфични условия. Ето защо в БНА и в ДС съветският опит се пренася, какъвто е, без каквито и да е специфични условия.“ От друга страна, много групови съдебни процеси се организират и провеждат типично по сталински, особено в първите 10 години след „Девети“: процесите срещу „пасторите-шпиони“; колежанския (холандския) процес; поредица съдебни процеси срещу инженери и техници (минни инженери, строителни инженери, електроинженери, инженери-оръжейници), срещу пожарните командири и т.н. Почти всички тези процеси, завършват след години с признанията (но никога публично), че жертвите са невинни, когато някои от осъдените са убити или са изтърпели огромни наказания в концлагери и затвори, а семействата им са низвергнати. Тези съдебни процеси и съдбите на жертвите също са описани в книгата.

- Как да обясним на младите феномена, че децата и внуците на комунистическите палачи днес са на челните места в листите за Европейски парламент и дори открито

ни убеждават, че социализмът е бил хубаво нещо?

Христо Христов: Първо, много е важно младите хора да знаят истинската история на България и то тази близка част от нея, която най-много се манипулира – периодът 1944-1989 г. Слава Богу, благодарение на усилията на историци като проф. Евелина Келбечева и доц. Лъчезар Стоянов, както и на политическата воля на управляващите от ГЕРБ и ръководството на Министерството на образованието и науката миналата година най-накрая беше приета нова учебна програма и от тази есен в средното училище ще се изучава тоталитарния комунистически режим с нови знания и термини. Това беше изключително важно да се направи и е показателно, че съпротивата срещу новата програма продължава, включително и срещу семинарите, организирани от МОН, за преквалификация на педагогическите кадри тази зима и пролет.

На второ място, моята лична позиция е, че никой не може да избере Родината и родителите си. Не съм от тези, които ще тръгнат да заклеймяват даден човек, заради родителите му. Важното, според мен, е с какво този човек допринася за общество или просто се е нагодил на ръководен пост благодарение на възможностите и позициите на фамилията си. За съжаление малко примери сме имали през годините на прехода за хора, свързани с комунистическия режим, които да покажат ясно, че са преживели своя катарзис и работят за демократична и свободна България. И този проблем е свързан с ценностната ни система като общество, но това вече е друга тема. Духът на тези изконни българи, наречени от БКП и ДС „бивши хора”, днес просто липсва или го виждаме много рядко. Да вземем темата за патриотизма. Днес той така е изкривен от политически едnodневки, които смучат ресурс от него, че е направо пошло и жалко като знаем какви патриоти са се жертвали само за името България.

Отделно виждаме как ни залива политическата наглост на комунистите, които само си смениха името на партията. Същите са си, по същия начин те лъжат и те гледат в очите. На тези избори за европарламент БСП демонстрира, че нито е прочела историята, нито е извлякла поуки, нито има срам, след като в листата ѝ бъка от сътрудници на комунистически сили (за тях това било нещо нормално) и присъства такава компрометирана фигура като Румен Гечев – вицепремиер и министър на икономиката в печалния социалистически кабинет Виденов (1955-1997), който донесе поредната икономическа катастрофа при управление на комунисти, стопи спестяванията на милиони българи, срина банковата система до основи, доведе невиджана хиперинфлация и ни докара хлебна криза. Хората, ако не са късопаметни, това трябва да виждат като погледнат листата на БСП за Европейски парламент.

- Достатъчно ли е обаче само да съберем паметта за жертвите на тоталитаризма, след като 30 години няма покаяние и дори елементарна справедливост?

Вили Лилков: Събирането на паметта за жертвите на комунизма трябва да продължи, задължително е и в училище да се изучава комунизмът и неговите фалити, както и жестокостите, на които е била подложена голяма част от българския народ и последствията от това. Най-важните събития от нашата нова история трябва да се представят след нов и задълбочен прочит и митовете, които комунистите създаваха за себе си в продължение на 45 години, да бъдат развенчани. Това е задължително, защото докато хората се опират на подменената ни и фалшифицирана история, покаяние няма да има, тя ще продължава да бъде основа в циничното поведение на комунистите и техните наследници, и все повече от тях ще изпитват носталгия по времето на Бай Тошо. Книгата „Погубената България“ е стъпка в тази посока.

